

Analýza obsahu webových diskuzních fór jako zdroj dat pro výzkum nových trendů v užívání psychoaktivních látek ve srovnání s daty získanými od jiných populací

Mgr. Eva Drápalová

ABSTRAKT

Východiska: Nejvýraznějším trendem posledních let v adiktologii je nebývalý nárůst počtu nových psychoaktivních látek (NPS). Vědecké studie o jejich účincích a rizicích spojených s jejich užíváním vznikají až s časovým odstupem, a proto jedním ze zdrojů dostupných informací se stávají internetová diskuzní fóra, kde uživatelé NPS sdílejí vlastní zkušenosti s těmito látkami a vytvářejí tak soubor dat, který má potenciál pro výzkum a monitoring trendu NPS.

Cíle: Cílem této práce je komplexně posoudit možnosti výzkumné metody analýzy diskuzních fór prostřednictvím (i) popisu specifík uživatelů NPS navštěvujících diskuzní fóra ve srovnání s uživateli NPS, kteří diskuzní fóra nenavštěvují, a srovnáním výsledků analýzy obsahu českých diskuzních fór ohledně (ii) prevalence užití konkrétních NPS v posledním roce, (iii) účinků a kontextu užívání sedmi konkrétních NPS a (iv) zmiňovaných internetových obchodů prodávajících NPS s daty získanými jinými metodami.

Metody: Pro dílčí cíl (i) byly srovnány dvě skupiny respondentů internetového dotazníku a významnost byla stanovena pomocí Pearsonova Chí kvadrátu a Studentova t-testu. Dále byly výsledky kvantitativní i kvalitativní obsahové analýzy českých diskuzních fór o NPS mezi lety 2013-2014 porovnávány s (ii, iii) daty z internetového dotazníku, dotazníku pro návštěvníky tanečních akcí, rešerše odborné literatury a posledně s (iv) daty získanými prostřednictvím monitoringu internetových obchodů metodou I-TREND SASF.

Výsledky: Uživatelé NPS navštěvující diskuzní fóra jsou statisticky významně starší, vzdělanější, více sociálně začlenění a užívají častěji a více intenzivně jak „klasické“, tak i nové psychoaktivní látky oproti těm, kteří diskuzní fóra nenavštěvují. Ačkoliv jsou mezi návštěvníky diskuzních fór signifikantně více zastoupeni uživatelé psychedelických NPS, převažovali mezi nimi uživatelé stimulačních a empatogenních NPS užívaných v prostředí zábavy a ve společnosti druhých lidí. I přesto, že byli návštěvníci diskuzních fór subjektivně více informováni o NPS, které užívali bezpečnějším způsobem, v poměru uživatelů nucených vyhledat lékařskou pomoc kvůli nežádoucím účinkům NPS nebyl mezi oběma skupinami signifikantní rozdíl.

Pouze malá část (7%) ze všech identifikovaných NPS (107) byla užívána v posledním roce ve všech třech výzkumných souborech (příspěvatelé diskuzních fór, respondenti internetového dotazníku a dotazníkového šetření v prostředí tanečních akcí). Zatímco NPS identifikované na diskuzních fórech se ve větší míře (30%) vyskytují i v širší populaci návštěvníků internetu, jen některé z nich (9%) si najdou cestu (a to často se zpožděním) mezi návštěvníky tanečních akcí. Příspěvatelé diskuzních fór totiž diskutují převážně o nových a stále ještě legálních NPS, což pro uživatele NPS z řad návštěvníků tanečních akcí není stěžejní a mohou tak preferovat látky, jejichž popularita je mezi příspěvateli diskuzních fór již na ústupu.

Informace o účincích a kontextu užívání sedmi konkrétních NPS (mefedron, 3-MMC, 4-FA, El Magico, Funky, 2-CB a methoxetamin) získané prostřednictvím kvalitativní analýzy obsahu diskuzních fór se po obsahové stránce nelišily od informací pocházejících z dalších výzkumných metod, což potvrdilo validitu informací vycházejících ze zkušeností hlášených jejich uživateli. Příspěvatelé českých diskuzních fór preferovali méně rizikové způsoby aplikace NPS. Po obsahové stránce se informace rozcházely pouze v případě komerčního produktu El Magico, což bylo způsobeno odlišným složením produktu odvíjejícího se od způsobu pořízení.

Překryv výsledků kvantitativní analýzy příspěvků o internetových obchodech prodávajících NPS na diskuzních fórech s výsledky metody I-TREND SASF byl relativně malý. Záběr kvantitativní analýzy obsahu diskuzních fór byl širší, jelikož příspěvatelé diskuzních fór nakupovali většinou (75 %) z cizojazyčných internetových obchodů, na které se však metoda I-TREND SASF nezaměřovala. Jen necelá třetina českojazyčných obchodů identifikovaných metodou I-TREND SASF byla diskutována také na internetových fórech. O ostatních obchodech buď diskutující nevěděli, nebo jejich názvy nechtěli sdílet.

Závěry: Návštěvníci diskuzních fór se svými charakteristikami a vzorci užívání NPS odlišují od ostatních uživatelů NPS. Jsou rozmanitou skupinou, spojuje je však vysoká úroveň znalostí o NPS, a proto jsou vhodnými respondenty do dalších studií. Kvantitativní analýza obsahu diskuzních fór dokáže identifikovat nové NPS na trhu, které mohou sloužit jako konkrétní příklady NPS v dotazníkových šetřeních a pomáhat respondentům s identifikací pojmu NPS. Kvalitativní analýza obsahu fór je validní metodou pro sběr informací o účincích a případných rizicích NPS. Dotazníková šetření a další metody výzkumu jsou nezbytné pro dotvoření obrazu o užívání NPS v dalších populacích. Metody monitoringu internetových obchodů prodávajících NPS by se měly zaměřovat také na identifikaci zahraničních obchodů, které doručují své produkty do ČR. Analýza obsahu diskuzních fór je slibnou metodou s všestranným využitím, ale vzhledem k její časové náročnosti by mělo být do budoucna uvažováno o její automatizaci.